

Presă și informare

Curtea de Justiție a Uniunii Europene
COMUNICAT DE PRESĂ nr. 163/20
Luxemburg, 17 decembrie 2020

Hotărârea în cauza C-336/19
Centraal Israëlitisch Consistorie van België și alții

În vederea promovării bunăstării animale în cadrul sacrificării religioase, statele membre pot, fără a încălca drepturile fundamentale consacrate de cartă, să impună un procedeu de asomare reversibilă și care nu poate conduce la moartea animalului

Un decret al Regiunii Flamande (Belgia) din 7 iulie 2017 de modificare a Legii privind protecția și bunăstarea animalelor, cu privire la metodele autorizate de sacrificare a animalelor, are ca efect interzicerea sacrificării animalelor fără asomare, inclusiv pentru sacrificările prevăzute de un rit religios. În cadrul sacrificării religioase, acesta prevede utilizarea unei asomări reversibile și care nu poate conduce la moartea animalului.

Acest text a fost contestat în special de mai multe asociații evreiești și musulmane care solicită anularea sa în tot sau în parte. În opinia acestora, întrucât nu permite credincioșilor evrei și musulmani să își procure carne provenită de la animale sacrificate în conformitate cu preceptele lor religioase, care s-ar opune tehnicii asomării reversibile, decretul încalcă Regulamentul nr. 1099/2009¹ și, prin urmare, îi împiedică pe credincioși să își practice religia.

În acest context, Grondwettelijk Hof (Curtea Constituțională, Belgia) a decis să sesizeze Curtea cu titlu preliminar pentru a afla, în principal, dacă dreptul Uniunii se opune unei reglementări a unui stat membru care impune, în cadrul sacrificării religioase, un procedeu de asomare reversibilă și care nu poate conduce la moartea animalului.

Această întrebare conduce Curtea, pentru a treia oară ², să pună în balanță libertatea de religie, garantată la articolul 10 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europe (denumită în continuare „carta”), și bunăstarea animală, astfel cum este enunțată la articolul 13 TFUE și concretizată în Regulamentul nr. 1099/2009.

Aprecierea Curții

Curtea, întrunită în Marea Cameră, arată mai întâi că **principiul asomării animalelor înainte de ucidere, instituit prin Regulamentul nr. 1099/2009, răspunde obiectivului principal de protecție a bunăstării animale urmărit de acest regulament.** În această privință, deși regulamentul ³ admite practica sacrificării religioase, în cadrul căreia animalul poate fi ucis fără asomare prealabilă, această formă de sacrificare nu este totuși autorizată decât cu titlu derogatoriu în Uniune și doar pentru a asigura respectarea libertății de religie. **Pe de altă parte, statele membre pot adopta norme naționale destinate să asigure o protecție mai extinsă a animalelor în momentul uciderii decât cea prevăzută de Regulamentul nr. 1099/2009 în domeniul sacrificării religioase**⁴. Astfel, Regulamentul nr. 1099/2009 reflectă faptul că Uniunea

¹ Regulamentul (CE) nr. 1099/2009 al Consiliului din 24 septembrie 2009 privind protecția animalelor în momentul uciderii (JO 2009, L 303, p. 1).

² După Hotărârea din 29 mai 2018, Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen și alții, [C-426/16](#) (a se vedea [CP 69/18](#)), precum și Hotărârea din 26 februarie 2019, Œuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs, [C-497/17](#) (a se vedea [CP 15/2019](#)).

³ Articolul 4 alineatul (4) din Regulamentul nr. 1099/2009.

⁴ Articolul 26 alineatul (2) litera (c) din Regulamentul nr. 1099/2009.

și statele membre țin pe deplin seama de cerințele bunăstării animalelor, respectând totodată dispozițiile și obiceiurile statelor membre referitoare, în special, la ritualuri religioase. Cu toate acestea, Regulamentul nr. 1099/2009 nu efectuează el însuși concilierea necesară între bunăstarea animalelor și libertatea de manifestare a religiei, ci se limitează să încadreze concilierea pe care statele membre trebuie să o efectueze între aceste două valori.

Rezultă că Regulamentul nr. 1099/2009 nu se opune ca statele membre să impună o obligație de asomare înainte de uciderea animalelor care să se aplice și în cadrul unei sacrificări prevăzute de ritualuri religioase, însă cu condiția ca, procedând astfel, statele membre să respecte drepturile fundamentale consacrate de cartă.

Tocmai referitor la aspectul dacă decretul respectă aceste drepturi fundamentale, Curtea amintește că sacrificarea religioasă ține de libertatea de manifestare a religiei, garantată la articolul 10 alineatul (1) din cartă. Impunând în cadrul unei sacrificări religioase o asomare reversibilă, contrar preceptelor religioase ale credincioșilor evrei și musulmani, decretul cuprinde astfel o limitare a exercitării dreptului la libertatea acestor credincioși de a-și manifesta religia.

Pentru a aprecia dacă o asemenea limitare este permisă, Curtea constată mai întâi că ingerința în libertatea de manifestare a religiei care rezultă din decret este prevăzută de lege și, în plus, respectă conținutul esențial al articolului 10 din cartă, dat fiind că se limitează la un aspect al actului ritual specific pe care îl constituie sacrificarea respectivă, aceasta din urmă nefiind însă interzisă ca atare.

Curtea arată apoi că această ingerință răspunde unui obiectiv de interes general recunoscut de Uniune, și anume promovarea bunăstării animale.

În cadrul examinării proporționalității limitării, Curtea concluzionează că măsurile cuprinse în decret permit să se asigure un just echilibru între importanța atribuită bunăstării animale și libertatea credincioșilor evrei și musulmani de a-și manifesta religia. În această privință, ea constată în primul rând că obligația de asomare reversibilă este aptă să realizeze obiectivul promovării bunăstării animale. În al doilea rând, în ceea ce privește caracterul necesar al ingerinței, Curtea subliniază că legiuitorul Uniunii a înțeles să recunoască fiecărui stat membru o marjă de apreciere amplă în cadrul concilierii protecției bunăstării animalelor la uciderea lor și a respectării libertății de manifestare a religiei. Or, s-a ajuns la un consens științific cu privire la faptul că asomarea prealabilă constituie mijlocul optim pentru a reduce suferința animalului în momentul uciderii sale. În al treilea rând, referitor la caracterul proporțional al acestei ingerințe, Curtea observă, mai întâi, că legiuitorul flamand s-a bazat pe cercetări științifice și că a înțeles să privilegieze cea mai modernă metodă de ucidere autorizată. Ea arată, apoi, că acest legiuitor s-a înscris într-un context societal și normativ în evoluție, care se caracterizează printr-o sensibilizare în creștere față de problematica bunăstării animale. În sfârșit, Curtea constată că decretul nu interzice și nici nu împiedică punerea în circulație a produselor de origine animală derivate din animale care au fost sacrificate religios în cazul în care aceste produse provin din alt stat membru sau dintr-un stat terț.

Prin urmare, Curtea declară că Regulamentul nr. 1099/2009, citit în lumina articolului 13 TFUE și a articolului 10 alineatul (1) din cartă, nu se opune reglementării unui stat membru care impune, în cadrul sacrificării religioase, un procedeu de asomare reversibilă și care nu poate conduce la moartea animalului.

Pe de altă parte, Curtea confirmă validitatea Regulamentului nr. 1099/2009⁵ în raport cu principiile egalității, nediscriminării și diversității culturale, religioase și lingvistice, așa cum sunt garantate de cartă⁶. Astfel, împrejurarea că Regulamentul nr. 1099/2009 autorizează statele membre să adopte măsuri precum asomarea obligatorie în cadrul sacrificării religioase, dar nu conține nicio dispoziție

⁵ În special a articolului 26 alineatul (2) litera (c) din acesta, referitor la posibilitatea statelor membre de a adopta norme naționale destinate asigurării unei protecții mai extinse a animalelor în cazul sacrificării religioase.

⁶ Articolele 20, 21 și, respectiv, 22 din cartă.

similară pentru uciderea animalelor în cadrul activităților de vânătoare și de pescuit sau în timpul unor manifestări culturale sau sportive, nu este contrară acestor principii.

În această privință, ea precizează că aceste manifestări culturale și sportive conduc cel mult la o producție marginală de carne care nu este semnificativă din punct de vedere economic. Prin urmare, o astfel de manifestare nu poate fi considerată în mod rezonabil o activitate de producere de alimente, ceea ce justifică să fie tratată în mod diferit în raport cu o operațiune de sacrificare. Curtea trage aceeași concluzie referitor la activitățile de vânătoare și de pescuit sportiv. Astfel, aceste activități se desfășoară într-un context în care condițiile uciderii sunt foarte diferite față de cele referitoare la animalele de crescătorie.

MENȚIUNE: Trimiterea preliminară permite instanțelor din statele membre ca, în cadrul unui litigiu cu care sunt sesizate, să adreseze Curții întrebări cu privire la interpretarea dreptului Uniunii sau la validitatea unui act al Uniunii. Curtea nu soluționează litigiul național. Este de competența instanței naționale să soluționeze cauza conform deciziei Curții. Această decizie este obligatorie, în egală măsură, pentru celelalte instanțe naționale care sunt sesizate cu o problemă similară.

Document neoficial, destinat presei, care nu angajează răspunderea Curții de Justiție.

[Textul integral](#) al hotărârii se publică pe site-ul CURIA în ziua pronunțării.

Persoana de contact pentru presă: Corina-Gabriela Socoliuc ☎ (+352) 4303 5536

Imagini de la pronunțarea hotărârii sunt disponibile pe „[Europe by Satellite](#)” ☎ (+32) 2 2964106